

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.4682626

ANALIZA DEZIDERATELOR LEGATE DE COMPETENȚA ÎNFĂPTUIRII URMĂRIRII PENALE

Dinu OSTAVCIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar

Articolul științific elaborat reprezintă o abordare teoretico-practică a domeniului dreptului procesual-penal ce vizează competența înfăptuirii urmăririi penale. Conținutul lucrării este axat pe enunțarea dezideratelor referitoare la competența înfăptuirii urmăririi penale.

Analizând competența teritorială (ratione loci), competența personală (ratione personae), competența alternativă și competența derogată de înfăptuire a urmăririi penale autorul menționează că încălcarea competenței poate determina nulitatea actelor procedurale. Nulitatea respectivă nu se înlătură în nici un mod, poate fi invocată în orice etapă a procesului de către părți, și se ia în considerare de instanță, inclusiv din oficiu, dacă anularea actului procedural este necesară pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei.

Cuvinte-cheie: competență, urmărire penală, organ de urmărire penală, procuror, infracțiune, cauză penală.

ANALYSIS OF THE DESIDERATUM RELATED TO CRIMINAL INVESTIGATION EXECUTION

Dinu OSTAVCIUC,

PhD, associate professor

The elaborated scientific article represents a theoretical-practical approach of the field of criminal-procedural law concerning the competence of criminal investigation execution. The content of the paper is focused on the enunciation of the desideratum regarding the competence of criminal investigation execution.

Analyzing the territorial competence (ratione loci), the personal competence (ratione personae), the alternative competence and the derogated competence of the criminal investigation execution, the author mentions that the violation of the competence may determine the nullity of the procedural acts. Such nullity will not be removed in any way, may be invoked at any stage of the proceedings by the parties, and shall be taken into consideration by the court, including ex officio, if the annulment of the procedural act is necessary to find out the truth and fair settlement of the case.

Keywords: competence, criminal investigation, criminal investigation body, prosecutor, offense, criminal case.

Introducere. Urmărirea penală presupune activitatea de efectuare a cercetărilor asupra unui caz în urma căruia se administrează probe. Organul de urmărire penală trebuie să efectueze toate acțiunile în limitele legii pentru a putea descoperi fapta, cât și persoana care a săvârșit această faptă.

Competența organului de urmărire penală are 2 înțelesuri:

a) Prin competență, se înțeleg drepturile și obligațiile organului de urmărire penală de a proceda la urmărirea penală în anumite cauze penale.

b) Prin competență de înțelegere repartizarea legală a cauzei penale în cadrul atribuțiilor unui anumit organ de urmărire penală.

Stabilindu-se competența organului de urmărire penală, se stabilește totodată și atribuțiile,

acțiunile și modul în care organul de urmărire penală trebuie să acționeze.

Există următoarele forme de competență a organului de urmărire penală: funcțională, materială, personală și teritorială [3].

Scopul articolului constă în evidențierea faptului că competența teritorială diferențiază, din punct de vedere teritorial, fiind influențată de locul săvârșirii infracțiunii.

Metode și materiale aplicate. Pentru realizarea scopului trasat, ținând cont de specificul și caracterul complex al temei investigate, în calitate de metode de cercetare au fost folosite metoda logică, sistematică și de comparare. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei și a legislației procesual penal autohtone.

Rezultate obținute și discuții. „*Competența teritorială (ratione loci)* este criteriul cu ajutorul căruia se determină care dintre organele de același grad este competent să soluționeze o anumită cauză.” [3]

Conform art. 40 CPP, cauza penală este judecată de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvârșită infracțiunea. Dacă infracțiunea este continuă sau prelungită, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia s-a consumat ori a fost curmată infracțiunea. Dacă este imposibil de a constata locul unde a fost săvârșită infracțiunea, cauza este judecată de instanța în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală. Cauza penală asupra infracțiunilor săvârșite în afara hotarelor țării sau pe o navă este judecată de către instanța în raza teritorială a căreia se afla ultimul loc permanent de trai al inculpatului sau, dacă acesta nu este cunoscut, în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală.

Potrivit art. 257 alin. (1) CPP, urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor. Dacă locul săvârșirii infracțiunii nu este cunoscut, urmărirea penală se efectuează de organul de urmărire penală în a cărui rază de activitate a fost descoperită infracțiunea sau se află domiciliul bănuितului, învinuitului [1, alin.(3) art. 257].

În conformitate cu prevederile art. 522 CPP, în cazul săvârșirii infracțiunilor de către persoane juridice, competența teritorială este determinată de locul unde a fost săvârșită infracțiunea, locul unde a fost depistat făptuitorul, locul unde domiciliază făptuitorul persoană fizică, locul unde își are sediul persoana juridică, locul unde domiciliază victima sau unde aceasta își are sediul. La judecarea cauzei privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice se aplică în mod corespunzător prevederile art. 40 și 42 CPP [1].

Potrivit art. 42 CPP, în caz de indivizibilitate sau de conexitate a cauzelor penale, judecata în primă instanță, dacă are loc în același timp pentru toate faptele și pentru toți făptuitorii, se efectuează de aceeași instanță.

Constituie indivizibilitate a cauzelor penale cazurile în care la săvârșirea unei infracțiuni au participat mai multe persoane, când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite prin aceeași fap-

tă ori în cazul unei infracțiuni continue sau prelungite. Constituie conexitate a cauzelor penale cazurile: când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite prin fapte diferite de una sau mai multe persoane împreună, în același timp și în același loc; când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite de aceeași persoană în timp diferit ori în loc diferit; când o infracțiune este săvârșită pentru a pregăti, a înlesni sau a ascunde comiterea altei infracțiuni ori este săvârșită pentru a înlesni sau a asigura absolvirea de răspundere penală a făptuitorului altei infracțiuni; când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și conexarea cauzelor se impune pentru buna desfășurare a justiției.

În caz de conexare a unor cauze privitoare la mai multe persoane învinuite de săvârșirea infracțiunilor în raza de activitate a diferitor instanțe de grad egal sau privitoare la o singură persoană învinuită de săvârșirea câtorva infracțiuni, dacă aceste cauze sunt de competența a două sau a câtorva instanțe de judecată de grad egal, procesul se judecă de instanța care a fost prima sesizată privind judecarea cauzei. Dacă o persoană sau un grup de persoane sunt învinuite de săvârșirea unei singure sau a câtorva infracțiuni și cauza referitoare la unul din învinuiți sau la una din infracțiuni este de competența unei instanțe ierarhic superioare, procesul se judecă în întregime de instanța ierarhic superioară. Conexarea cauzelor se admite de către instanța de judecată respectivă în cazul în care acțiunile incriminate nu necesită o încadrare juridică mai gravă, iar la cererea procurorului și în celelalte cazuri – pentru modificarea acuzării în sensul agravării. În cazul în care infracțiunea a fost săvârșită de două sau mai multe persoane, instanța de judecată poate dispune indivizibilitatea cauzei, dacă aceasta este necesară pentru buna desfășurare a justiției în termene rezonabile și dacă aceasta nu va împiedica respectarea drepturilor părților.

Din cele expuse, considerăm că competența teritorială diferențiază, din punct de vedere teritorial, organele de urmărire penală cu o egală competență materială și este determinată de locul săvârșirii infracțiunii. În acest sens, organul de urmărire penală este obligat să țină cont de harta administrativ-teritorială a Republicii Moldova.

Potrivit alin. (1) art. 110 din Constituție, teritoriul Republicii Moldova este organizat, sub aspect administrativ, în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. Este de

reținut faptul că organele de urmărire penală își desfășoară activitatea în raza teritorial-administrativă deservită [6] sau, după caz, pe întreg teritoriul țării.

Astfel, unele organe de urmărire penală exercită urmărirea penală, în limita competenței materiale și/sau personale, pe întreg teritoriul țării, în funcție de structura [5] și regulamentele sale. De exemplu, Direcțiile generale urmărire penală din cadrul Centrului Național Anticorupție și Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne, ca structuri centrale dispun de subdiviziuni teritoriale pe întreg teritoriul țării. Astfel, structura centrală este competența a efectua urmărirea penală, în limitele competenței materiale, pe întreg teritoriu Republicii Moldova, pe când cele subordonate (create în cadrul Direcțiilor Nord, Sud – în cazul CNA și municipii¹ sau raioane) doar în limita sectoarelor sau raioanelor deservite.

În mod concret, potrivit pct. 12 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Direcției generale urmărire penală a Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul MAI nr. 349 din 11.11.2013 [7], exercitând urmărirea penală Direcția generală urmărire penală, în limitele Codului de procedură penală, dispune de competență materială pe întreg teritoriu al Republicii Moldova. În calitate de organ de urmărire penală ierarhic superior, ținând cont de competența materială, examinând cererile și comunicările cu privire la infracțiuni, prin care a fost sesizată, Direcția Generală Urmărire penală este abilitată să efectueze urmărirea penală pentru orice infracțiune comisă în limitele circumscripției naționale, sau să o dispună subdiviziunii teritoriale de urmărire penală ierarhic inferioare. Direcția generală urmărire penală dispune și de alte atribuții ale organului de urmărire penală ierarhic superior, care rezultă din legislația procesuală penală. Astfel, observăm că prin Regulamentele instituțiilor în care au fost create organele de urmărire penală, competența teritorială derivă din structura acestor organe. După cum am observat,

structurile centrale au competență teritorială generală.

Cât privește competența teritorială a procurorului este de menționat faptul că acesta conduce sau exercită urmărirea penală în sectorul deservit (sectoarele mun. Chișinău, raioanele țării). Excepție de la această normă fac procuraturile specializate. Conform art. 257 alin. (4)¹ CPP, Procuratura Anticorupție și Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale exercită și conduce urmărirea penală în privința infracțiunilor date în competența lor, indiferent de locul săvârșirii acestora. Cu alte cuvinte, procuraturile specializate sunt competente de a conduce și exercita urmărirea penală pe întreg teritoriul Republicii Moldova, ținând cont de competența materială.

De reținut și faptul că, potrivit art. 270 alin. (4) CPP, este competent să exercite urmărirea penală în cazurile prevăzute la art. 270 alin. (1) CPP procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea sau, după caz, procurorul din procuratura specializată. Astfel, procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea exercită urmărirea penală în privința minorilor, primarilor și viceprimarilor satelor și comunelor, consilierilor locali ai satelor și comunelor etc.

Cu alte cuvinte, procuraturile teritoriale pot exercita urmărirea penală în orice caz, cu excepția celor date în competența Procuraturii Anticorupție și Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

Există cazuri când competența teritorială poate fi extinsă. Astfel, potrivit art. 258 CPP, în cazul în care anumite acțiuni de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara teritoriului în care se face urmărirea penală, organul de urmărire penală poate să le efectueze însuși sau să dispună, prin delegație, efectuarea acestor acțiuni altui organ respectiv, care este obligat să execute această delegație în termen de cel mult 10 zile. În cazul în care organul de urmărire penală însuși procedează la efectuarea acțiunilor procesuale, el anunță despre aceasta organul respectiv din raza teritorială în care se vor efectua aceste acțiuni. Organul de urmărire penală dispune, prin delegație, Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale efectuarea investigațiilor financiare paralele în vederea urmăririi bunurilor infracționale, acumulării

¹ De exemplu în mun. Chișinău sunt 5 subdiviziuni subordonate DGUP a IGP al MAI, care efectuează urmărirea penală în limita sectoarelor deservite (Rișcani, Botanica, Centru, Buiucani, Ciocana), cu excepția secției urmărire penală a Direcției de poliție mun. Chișinău, care activează pe întreg teritoriul municipal.

probelor cu privire la acestea și indisponibilizării lor în cazurile prevăzute la art. 229² alin. (2) CPP. Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale informează, prin procesul-verbal de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele, organul de urmărire penală despre măsurile întreprinse în baza delegației. Termenul de executare a delegației dispuse Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale nu poate depăși termenul rezonabil al urmăririi penale, înștiințându-se, la fiecare 60 de zile, organul de urmărire penală despre rezultatele investigațiilor financiare paralele desfășurate în vederea recuperării bunurilor infracționale.

Observăm că, legislatorul oferă dreptul organului de urmărire penală să-și extindă competența teritorială. Aceasta nu înseamnă că organul de urmărire penală poate combate criminalitatea în orice teritoriu deservit de către un alt organ de urmărire penală. Legislatorul are în vedere cazurile când un organ de urmărire penală având competența materială și teritorială efectuează deja urmărirea penală într-o cauză concretă, iar pentru o cercetare obiectivă și operativă este necesar a fi efectuate unele acțiuni de urmărire penală. Bunăoară, organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, instituit în cadrul Inspectoratului de poliție Ocnița, efectuează urmărirea penală pe cazul unui jaf. În cadrul cauzei penale s-a constatat că este necesară efectuarea unei percheziții în raionul Edineț, unde își are jurisdicția alt organ de urmărire penală. În acest caz, organul care efectuează urmărirea penală poate efectua această acțiune procesuală însuși, anunțând organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, instituit în cadrul Inspectoratului de poliție Edineț, fie să-i dispună ultimului, prin delegație, efectuarea acestei acțiuni.

Competența personală (*ratione personae*) este competența care poate fi stabilită în funcție de anumite calități pe care le poate avea infractorul în momentul săvârșirii infracțiunii. Calitățile pe care le poate avea infractorul în momentul săvârșirii infracțiunii, pentru care legislatorul a instituit anumite competențe, pot fi de: militar, magistrat, notar, demnitar, șef al cultului religios etc. De exemplu, art. 39 CPP prevede că Curtea Supremă de Justiție judecă în prima instanță cauzele penale privind infracțiunile săvârșite de către Președintele Republicii Moldova.

Cât privește competența personală dictată organelor de urmărire penală este de reținut faptul că potrivit Codului de procedură penală, organele de urmărire penală, în limita competențelor materiale, exercită urmărirea penală indiferent de statutul persoanei ce a comis infracțiunea, cu excepția celor date în competența procurorului.

Conform art. 270 alin. (1) pct. 1 CPP, procurorul exercită urmărirea penală în cazurile infracțiunilor săvârșite de: Președintele țării; deputați; membri ai Guvernului; judecători; procurori; ofițeri de urmărire penală, colaboratori de poliție și colaboratori ai organelor care desfășoară activitate specială de investigații, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu; minori, dacă acestea sunt deosebit de grave și excepțional de grave; angajații Centrului Național Anticorupție, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Competența personală derivă și din prevederile art. 270 alin. (7) CPP, unde se menționează despre cine este competent a efectua urmărirea penală în privința Procurorului General. Potrivit acestei norme, urmărirea penală împotriva Procurorului General se pornește de către procurorul desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor. Această competență derivă și din art. 34 alin. (5) al Legii nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, precum și din capitolul IV al Hotărârii nr. 12-225/16 din 14.09.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului Consiliului Superior al Procurorilor [2].

Pornind de la faptul că, potrivit art. 52 alin. (1) pct. 2 CPP, în cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale exercită nemijlocit urmărirea penală, revenindu-i atribuțiile organului de urmărire penală, desprindem ideea că procurorul devine organul de urmărire penală principal. De aceea, în unele cazuri, când este vorba despre competențele organului de urmărire penală se are în vedere și competența procurorului.

Observăm că delimitarea competențelor între organele de urmărire penală se face și datorită exercitării urmăririi penale în privința unor subiecți determinați ai infracțiunii, ținându-se cont și de competența materială a organelor de urmărire penală. Ca pildă, dacă un executor judecătoresc a comis o infracțiune de corupție atunci urmărirea penală se va efectua de către Procuratura Anticorupție, iar dacă, același executor ju-

decătoresc, va comite un act de huliganism sau o infracțiune de furt, atunci urmărirea penală se va efectua de către organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne.

Competența alternativă este determinată de atribuirea către procuror a posibilității de a alege organul de urmărire penală deopotrivă competent să efectueze urmărirea penală. De exemplu, potrivit art. 257 alin. (1) CPP, urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinutul sau majoritatea martorilor.

Observăm că legislatorul, în unele cazuri, a lăsat la discreția procurorului de a determina locul efectuării urmăririi penale și organul de urmărire penală. Decizia procurorului nu este una personal-exhaustivă în raport cu competența alternativă, ci este una dictată de unele condiții impuse de lege, și anume: unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinutul sau majoritatea martorilor. Cu alte cuvinte, i se dă posibilitate procurorului de a decide în ce sector se va efectua urmărirea penală mai complet, operativ și sub toate aspectele.

După noi, există competența alternativă și în cazul prevăzut de art. 270 alin. (9) CPP, atunci când procurorul poate exercita personal urmărirea penală în orice cauză penală, în caz de necesitate. În atare situații, legislatorul îi oferă procurorului posibilitatea de a retrage orice cauză penală avută în gestiunea organului de urmărire penală și a exercita personal urmărirea penală. De reținut faptul că, în acest caz, nu orice procuror poate să aibă acest drept și nu orice cauză penală poate fi retrasă în gestiunea sa. În primul rând, cauza penală trebuie să fie de competența organului de urmărire penală asupra căruia își are jurisdicția corespunzătoare, fie a cauzei penale în care a condus urmărirea penală.

Există situații atunci când urmărirea penală este de competența procurorului însă acesta poate dispune efectuarea unor acțiuni procesuale ofițerilor de urmărire penală din cadrul organului de urmărire penală în a cărei jurisdicție de conducere a urmăririi penale se află.

Astfel, potrivit art. 270 alin. (10) CPP, la exercitarea urmăririi penale, procurorul, poate dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea

unor acțiuni procesuale, altele decât cele cu caracter decizional, de către ofițerul de urmărire penală. În cazurile respective, ofițerul de urmărire penală poate efectua doar acele acțiuni procesuale care au fost dispuse de procuror și își desfășoară activitatea sub directă conducere, supraveghere și control al acestuia. Actele întocmite de ofițerul de urmărire penală din indicația scrisă a procurorului sunt efectuate în numele și sub răspunderea acestuia. Din perspectiva legală reiese că procurorul are o alternativă la efectuarea urmăririi penale în cazurile în care este doar el competent să le investigheze.

În conformitate cu prevederile art. 271 alin. (6) CPP, în cazurile în care urmărirea penală se exercită de către procuror, acesta poate dispune ca anumite acțiuni de urmărire penală să fie efectuate de către un organ de urmărire penală.

Cu alte cuvinte, când urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror, nu trebuie înțeles că aceasta trebuie efectuată în întregime de el, existând posibilitatea ca, în asemenea cauze, organele de urmărire penală să efectueze anumite acte, dar, în orice caz, marea majoritate a actelor ce intră în conținutul urmăririi penale trebuie efectuate de către procuror [4, p.47].

Există în practică situații când procurorul dispune organelor de urmărire penală efectuarea unor acțiuni procesuale nu doar de execuție, dar și cele de dispunere. Această practică este una ilegală, deoarece legea ne vorbește imperativ despre faptul că procurorul poate dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea unor acțiuni procesuale, altele decât cele cu caracter decizional, de către ofițerul de urmărire penală. Prin acte cu caracter decizional se au în vedere actele de dispunere, adică ordonanțele, delegațiile și rechizitoriul.

De exemplu, în cazul în care urmărirea penală este de competența procurorului și este necesară efectuarea unei percheziții, atunci procurorul este obligat să emită ordonanța respectivă și să efectueze personal această acțiune procesuală, fie, ca alternativă, să dispună efectuarea acestei acțiuni ofițerului de urmărire penală. În ultimul caz, ofițerul de urmărire penală va efectua această acțiune și va întocmi, în acest sens, procesul-verbal corespunzător. Despre rezultatele percheziției ofițerul de urmărire penală va raporta imediat procurorului care a dispus efectuarea acesteia. De reținut că fiecare acțiune procesuală efectuată de

ofițerul de urmărire penală trebuie să fie sub directa conducere, supraveghere și control al procurorului.

În cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale, ordonă efectuarea urmăririi penale de un grup de ofițeri de urmărire penală [1, alin.(1), pct.10, art.52]. În cauzele complicate și de mari proporții, procurorul ierarhic superior celui de a cărui competență este urmărirea penală poate dispune, prin ordonanță motivată, exercitarea urmăririi penale de către un grup de procurori și ofițeri de urmărire penală, indicând procurorul care conduce grupul [1, alin.(8), art.270].

Din perspectiva dezideratelor invocate observăm, că legea acordă posibilitatea procurorului și, respectiv, procurorului ierarhic superior celui de a cărui competență este urmărirea penală de a alege, în limita competenței sale materiale și teritoriale, asupra efectuării urmăririi penale de către un ofițer de urmărire penală sau de un grup de ofițeri de urmărire penală, fie de un procuror sau un grup de procurori. Astfel, procurorul sau procurorul ierarhic superior menționat, în funcție de infracțiunea comisă, are alternativă asupra deciziei în asemenea situații.

Aici este necesar de reținut faptul că actele de dispoziție trebuie emise de către ofițerul de urmărire penală sau de către procurorul care au fost desemnat în calitate de conducător al grupului de urmărire penală, deoarece cauza penală se află în gestiunea acestora și nu în gestiunea membrilor grupului de urmărire penală. Respectiv, responsabil de buna desfășurare a urmăririi penale se fac anume acești subiecți, adică ofițerul de urmărire penală sau procurorul conducător al grupului.

Legislatorul a reglementat desemnarea conducătorului grupului de urmărire penală, deoarece se impune necesitatea de a-l responsabiliza pe cel în gestiunea căruia se află cauza penală, iar urmărirea penală să fie una organizată și planificată, astfel încât să fie atins scopul procesului penal și al urmăririi penale în termeni rezonabili, cu respectarea drepturilor părților.

Pe de altă parte, nu trebuie înțeleasă activitatea celorlalți membri ai grupului de urmărire penală ca fiind una secundară, deoarece acești membri vin în ajutorul conducătorului grupului de urmărire penală în vederea administrării probatoriului în cauza penală respectivă. Acești

membri se vor supune indicațiilor conducătorului grupului de urmărire penală și vor îndeplini toate acțiunile procesuale dispuse, prin ordonanță, sau indicate în mod concret de către acesta.

Competența derogată – este justificată de condițiile prin care are loc derogarea de la regulile competenței. Aceste condiții sunt reglementate în CPP și sunt aplicabile de Procurorul General sau adjunctii acestuia, iar în unele cazuri și de procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală.

Conform art. 257 alin. (4) CPP, procurorul ierarhic superior [1, alin.(1), pct.10, art.52]² procurorului care participă la urmărirea penală în cauza respectivă poate dispune, motivat, transmiterea cauzei la un alt sector, în limitele circumscripției în care activează.

Potrivit art. 271 alin. (4) CPP, dacă procurorul ierarhic superior, în limita competenței sale materiale și teritoriale, din oficiu sau la solicitare, constată în mod rezonabil că organul de urmărire penală sau procurorul cărora, conform legii, le revine efectuarea sau conducerea urmăririi penale nu asigură în termen rezonabil cercetarea comple-

² În conformitate cu art. 531 alin. (1) CPP, procuror ierarhic superior este:

- a) pentru procurorii din procuratura teritorială – procurorul-șef al procuraturii teritoriale sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite.
- b) pentru procurorii din procuratura specializată – procurorul-șef al procuraturii specializate sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite.
- c) pentru procurorii-șefi adjuncti ai procuraturilor teritoriale – procurorul-șef al procuraturii teritoriale.
- d) pentru procurorii-șefi adjuncti ai procuraturilor specializate – procurorul-șef al procuraturii specializate.
- e) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor teritoriale, inclusiv pentru procurorul-șef al Procuraturii unității teritoriale autonome Găgăuzia – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, conform competențelor stabilite.
- f) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor specializate – Procurorul General sau adjunctii săi, conform competențelor stabilite.
- g) pentru procurorii din cadrul subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale.
- h) pentru adjunctii procurorilor-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale.
- i) pentru procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – Procurorul General sau adjunctii săi, conform competențelor stabilite.
- j) pentru adjunctii Procurorului General – Procurorul General.
- k) pentru toți procurorii din cadrul sistemului Procuraturii – Procurorul General.

tă, obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, acesta dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către un alt organ similar.

Aceste norme conțin derogări de la regulile competenței. De exemplu, procurorul-șef al procuraturii mun. Chișinău, fiind procuror ierarhic superior în raport cu adjuncții lui, șefi ai oficiilor Râșcani, Buiucani, Centru, Ciocana, Botanica, este în drept să decidă asupra strămutării unei cauze penale dintr-un oficiu în altul, emițând, în acest sens, o ordonanță motivată.

La dispunerea efectuării urmăririi penale de către un alt organ similar, procurorul ierarhic superior trebuie să țină cont de competențele sale materiale și teritoriale. De exemplu, același procuror-șef al procuraturii mun. Chișinău nu poate transmite după competență o cauză penală într-o altă procuratură teritorială (procuratura mun. Bălți, procuraturile raioanelor Orhei, Telenești, Ocnița etc.), decât doar în raza competenței sale teritoriale, adică în raza mun. Chișinău. La fel, acest procuror nu poate decide asupra transmiterii unei cauze penale de la un organ de urmărire penală la altul, cu diferite competențe materiale (de exemplu, de la organul de urmărire penală instituit în cadrul Inspectoratului de poliție Buiucani la organul de urmărire penală instituit în cadrul Serviciului Vamal sau al unui organ de urmărire penală a unei subdiviziuni a CNA).

Decizia de a transmite cauza penală unui alt organ de urmărire penală procurorul ierarhic superior o poate lua din oficiu, atunci când își realizează atribuțiile de control ierarhic superior asupra dosarelor penale. În asemenea situații, studiind cauza penală, procurorul ierarhic superior, constată că în această cauză penală nu se asigură termenul rezonabil la cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, fie din alte considerente obiective, acesta va decide asupra transmiterii cauzei penale altui organ de urmărire penală similar în vederea efectuării urmăririi penale în continuare.

Pocurorul ierarhic superior poate lua o asemenea decizie în cazul examinării unei plângeri, contestații sau cereri din partea unei părți în proces. De exemplu, partea vătămată într-o cauză penală, văzând că dreptul său referitor la procesul echitabil este încălcat, poate depune o plângere

în care va cere restragerea acestei cauze și transmiterea ei altui organ de urmărire penală. O altă situație este și în cazul examinării plângerii unui avocat, care indică lipsa de obiectivitate a cercetării cauzei penale de către un organ de urmărire penală și încălcarea unor drepturi ale clientului său.

Potrivit art. 257 alin. (5) coroborat cu art. 271 alin. (7) CPP, Procurorul General și adjuncții lui pot dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de orice organ de urmărire penală sau transmiterea cauzei de la un organ de urmărire penală unui alt organ de urmărire penală în conformitate cu prevederile legale.

Astfel, legea acordă dreptul Procurorului General și adjuncților lui de a face derogări de la regulile competenței. Acești procurori pot decide asupra retragerii cauzei penale de la un organ de urmărire penală și transmiterea ei altui organ, indiferent de competențele materiale și teritoriale pe care le au aceste organe. De exemplu, Procurorul General poate transmite o cauză penală din gestiunea organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție în gestiunea organului de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne. În acest caz, ordonanța emisă de acești procurori trebuie să fie motivată, din perspectiva cercetării complete, operative, sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei, etapa urmăririi penale, valoarea probatoriului administrat etc.

Conform art. 270 alin. (5) CPP, Procurorul General și adjuncții săi pot să dispună, prin ordonanță motivată, exercitarea urmăririi penale în cazurile prevăzute la art. 270 alin. (1) CPP de către procurorul din altă procuratură.

După cum observăm, Procurorului General și adjuncților lui, legea le atribuie și dreptul de a decide derogarea competenței și în privința infracțiunilor date spre exercitare procurorului, implicit și cele ce țin de competența procuraturilor specializate.

În aceste circumstanțe, procurorii respectivi, în special Procurorul General, care este procurorul ierarhic superior pentru toți procurorii din cadrul sistemului Procuraturii, sunt în drept a decide derogarea competenței, ținând cont de asigurarea în termen rezonabil a cercetării complete, obiective și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, operativitatea cercetării, respectarea drepturilor părților în proces, alte circumstanțe obiective.

De exemplu, o cauză penală pornită pe acte de corupere care este de competența Procuraturii Anticorupție, în urma exercitării dreptului de control ierarhic superior sau în baza unei solicitări (plângeri), Procurorul General poate, printr-o ordonanță motivată, să retragă această cauză penală și să o transmită pentru efectuarea urmăririi penale în continuare Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, fie altui procuror din altă procuratură.

Există situații când organul de urmărire penală poate fi sesizat despre comiterea unei infracțiuni ce nu ține de competența sa. În asemenea situații, ținând cont de prevederile art. 265 alin. (1) CPP, organul de urmărire penală este obligat să primească plângerile sau denunțurile referitoare la infracțiunile săvârșite, pregătite sau în curs de pregătire.

Primind și înregistrând sesizarea, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să-și verifice competența. Dacă organul de urmărire penală constată că nu este competent a efectua urmărirea penală, imediat, dar nu mai târziu de 3 zile, trimite cauza procurorului care exercită conducerea urmăririi penale pentru a o transmite organului competent [1, alin.(1)și (2), art.271].

Este de menționat faptul că până la remiterea cauzei procurorului organul de urmărire penală care a constatat că urmărirea penală nu este de competența sa este obligat să efectueze acțiunile de urmărire penală ce nu suferă amânare. Acțiunile respective ale organului de urmărire penală în legislație sunt denumite „cazuri urgente” [1, art.272].

Legislatorul a reglementat cazurile urgente din perspectiva neadmiterii pierderii probelor inițiale și a urmelor. De exemplu, organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne a fost sesizat cu privire la comiterea unui omor. Ieșind la fața locului, acesta are obligația pozitivă să cerceteze locul faptei, să ridice urmele infracțiunii (ca pildă, cuțitul cu care a fost omorâtă victima), să rețină făptuitorul, să audieze martori, să dispună imediat expertizele ce se impun și alte acțiuni de urmărire penală ce nu suferă amânare. Ulterior, acest organ de urmărire penală a constatat că fapta a fost comisă de un minor în vârstă de 15 ani. Respectiv, urmărirea penală este de competența procurorului, iar organul de urmărire penală este obligat, imediat, dar nu mai târziu de 3

zile să transmită cauza după competență.

În cele din urmă, este firesc și logic ca organul de urmărire penală să întreprindă aceste măsuri de urgență pentru a nu fi pierdute urmele infracțiunii și probele. Legea acordă această prerogativă organului de urmărire penală ca într-un final să fie atins scopul și sarcina urmăririi penale și a procesului penal per ansamblu.

În cazul în care urmărirea penală ține de competența mai multor organe de urmărire penală, chestiunile legate de competență se soluționează de procurorul ierarhic superior. Dacă o persoană a săvârșit două sau mai multe infracțiuni dintre care cel puțin una este de competența procuraturii specializate, urmărirea penală este exercitată de procuratura specializată. Conflictul de competență între procuraturile specializate se soluționează de Procurorul General în conformitate cu prevederile legale [1, alin.(5), (8) și (9), art.271].

Este de menționat faptul că încălcarea competenței poate duce la nulitatea actelor procedurale. Astfel, potrivit art. 251 alin. (2) și (3) CPP, încălcarea prevederilor legale referitoare la competența după materie sau după calitatea persoanei, atrage nulitatea actului procedural. Nulitatea respectivă nu se înlătură în nici un mod, poate fi invocată în orice etapă a procesului de către părți, și se ia în considerare de instanță, inclusiv din oficiu, dacă anularea actului procedural este necesară pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei.

După cum observăm, actele procedurale sunt lovite de nulitate doar în cazul încălcării competenței materiale și personale, nu și în cazul celorlalte competențe (de exemplu, teritoriale).

Asupra aspectului încălcării competenței și nulității actelor procedurale s-a expus și Curtea Supremă de Justiție în Dosarul nr. 4-1ril-1/2013 din 07.05.2013, atunci când a examinat recursul în interesul legii înaintat de către Procurorul General.

În Dosarul respectiv, Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a reținut faptul că nerespectarea normelor juridice privind competența teritorială nu atrage nulitatea actelor procedurale și a probelor administrate, întocmite de ofițerul de urmărire penală sau de procuror.

Nerespectarea normelor menționate la alin. (4) și (5) din art. 257 CPP privind competența funcțională în problema transmiterii cauzei de la

un organ teritorial la altul poate genera doar conflicte de competență teritorială, care se soluționează conform art. 271 alin. (3) CPP. În asemenea cazuri, actele procedurale întocmite și probele administrate rămân valabile.

Prevederea din art. 266 CPP, conform căreia procurorul prin ordonanță transmite organului de urmărire penală al MAI o cauză penală, ce este de competența altui organ de urmărire penală, este generală și, respectiv, trebuie să se aplice norma specială – art. 271 alin. (7) CPP. Cea din urmă prevede o excepție de la regula competenței materiale, atribuind numai Procurorului General și adjuncților lui o asemenea prerogativă.

Astfel, în cazurile în care altcineva decât Procurorul General ori adjuncții lui, după cum este prevăzut la art. 271 alin. (7) CPP, a dispus retragerea cauzei de la un organ de urmărire penală competent, conform art. 268, 269, 269² CPP, și o transmite organului de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, aceasta constituie un caz de încălcare a competenței funcționale și a competenței materiale. Aici încălcarea regulilor privind competența materială atrage nulitatea absolută numai a actelor procedurale întocmite de organul de urmărire penală, dar nu și a actelor întocmite în temeiul art. 257 alin. (2) CPP, cât și a celor întocmite de procurorul care a condus urmărirea penală în cauză (bunăoară: ordonanța de punere sub învinuire, procesele-verbale de explicare a drepturilor învinuitului, a audierii acestuia, a rechizitoriului). Actele procedurale întocmite de procuror în asemenea situație sunt valabile fiindcă nu se ridică problema competenței materiale la procurorul care conduce urmărirea penală. Legea procesuală nu stabilește norme privind competența materială a procurorului la conducerea urmăririi penale.

Cât privește competența materială și personală a procurorului la exercitarea urmăririi penale, prevăzută de art. 270 alin. (1) CPP, acestea se referă la competența specială a procurorului, care, eventual, fiind încălcată, ar atrage nulitatea actelor procedurale potrivit art. 251 alin. (2) CPP, fiindcă urmărirea penală a fost exercitată nu de procuror, ci de un alt organ de urmărire penală.

Există o încălcare a competenței materiale în cazul când procurorul procuraturii teritoriale și-a atribuit competența de efectuare a urmăririi penale a infracțiunii, comise în teritoriul deservit,

dar care este de competența exclusivă a organului de urmărire penală al CNA.

Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție remarcă faptul că procurorul teritorial poate prelua prin ordonanța sa, pentru efectuarea urmăririi penale, orice cauză penală, privind infracțiunea săvârșită în raza raionului/ sectorului deservit, cu excepția celor date în competența exclusivă a Centrului Național Anticorupție (art. 269 CPP). Nerespectarea dispozițiilor legii analizate mai sus referitor la actele procedurale, raportate la art. 251 CPP, atrage nulitatea lor.

Cu titlu de constatare, Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a reținut:

- procurorul, care dispune de dreptul de a conduce urmărirea penală într-o cauză penală, poate, prin ordonanța sa, să dispună exercitarea personală a urmăririi penale;

- procurorul ierarhic superior îi poate transmite din competența sa în competența procurorului inferior orice cauză penală;

- procurorul ierarhic superior stabilește și transmite în competența unui organ de urmărire penală (în cazul concursului de competență) prevăzut de art. 271 alin. (5) CPP, dacă urmărirea penală ține de competența mai multor organe de urmărire penală;

- Procurorul General și adjuncții lui, în caz de necesitate, în scopul asigurării urmăririi complete și obiective, sub toate aspectele, pot dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către orice organ de urmărire penală, indiferent de competență, este dispoziție care se aplică corespunzător în alte cazuri decât cele menționate mai sus, printr-o interpretare logică (*per a contrario*).

Este de reținut și faptul că Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, referindu-se la nulitatea actelor procedurale, a menționat că încălcarea normelor juridice privind competența după materie sau calitatea persoanei la urmărirea penală nu poate genera nulitatea tuturor actelor cauzei penale. Astfel, actele: de sesizare a organului de urmărire penală (art. 262-264 CPP); de începere a urmăririi penale și cele care s-au efectuat în temeiul art. 254, 257 alin. (2) CPP se vor considera legale.

Legiuitorul nu delimitează, după anumite criterii, competența organelor de urmărire penală și a procurorilor în materia începerii urmăririi penale. Potrivit art. 272-273 CPP, organele de ur-

mărire penală, indiferent de competență, sunt în drept să dispună începerea urmăririi penale, care se confirmă de procuror. Prin urmare, dacă a fost încălcată competența după materie sau persoană de către procuror, actul de sesizare a instanței este valabil și instanța este obligată să examineze cauza în baza probelor administrate nemijlocit în fața judecății. Astfel, probele administrate în instanță prin intermediul constatărilor tehnico-științifice și medico-legale, expertizelor, documentelor și declarațiilor martorilor/ părții vătămate pot fi examinate și apreciate pertinentă, concludența și utilitatea lor pentru rezolvarea cauzei. Respectivul mijloace de probă, chiar dacă și au fost colectate și fixate de un

organ de urmărire necompetent, pot fi administrate și verificate independent la etapa judecății.

Atunci când se ridică excepții de nulitate bazate pe nerespectarea competenței materiale sau după calitatea persoanei, nu putem exclude toate probele din dosar. În asemenea situații, instanțele de judecată urmează să argumenteze excluderea probelor nule din dosar în funcție de circumstanțele concrete ale fiecărei cauze, ale posibilității administrării unor probe, viciate la faza urmăririi penale (audierilor părții vătămate, a martorilor de către procurorul care nu deținea competența de efectuare a urmăririi penale), ce se verifică în judecată, cu asigurarea dreptului la apărare a inculpatului.

Referințe bibliografice

1. Codului de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122-XV din 14 martie 2003. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 248-251 din 05.11.2013.
2. http://csp.md/sites/default/files/inline-files/Regulamentul%20CSP%20fin%2023.12.19_0.pdf (vizitată la 13.11.2020).
3. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/drept-procesual-penal-partea-speciala/competenta-si-sistemul-organelor-de-urmărire-penala/> (vizitată la 13.04.2020).
4. Ion Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Ed. Universul Juridic, 2010.
5. Legea Republicii Moldova privind statutul ofițerului de urmărire penală, nr. 333 din 10.11.2006. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 195-198 din 22.12.2006.
6. Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, nr. 764-XV/2001 din 27.12.2001. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 16 din 29.01.2002
7. Ordinul MAI nr. 349 din 11.11.2013 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Direcției generale urmărire penală a Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne.

Despre autor:

Dinu OSTAVCIUC,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: oastavciuc@mail.ru
tel.: 078551551*